

Nr 76.

Ankom till riksdagens kansli den 20 maj 1927 kl. 5 e. m.

Memorial i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om statsinköp av bulvanhemman.

Uti en inom riksdagens första kammare väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 166, av herr *Lindhagen*, har hemställts, att riksdagen ville ställa till förfogande ett lämpligt belopp, helst förslagsanslag, för eventuella statsinköp av så kallade bulvanhemman.

Såsom bekant har lagen den 18 juni 1925 (Sv. förf.-saml. nr 221) om bulvanförhållande i fråga om fast egendom tillkommit i syfte att förhindra kringgåendet av i gällande författningar stadgade inskränkningar för vissa rättssubjekt att förvärva fast egendom. Närmast avsågs härmed förbuden för bolag och främmande rättssubjekt att icke utan särskilt tillstånd göra dylika förvärv. Gjorda undersökningar hade visat, att i synnerhet den s. k. norrländska förbudslagen (Sv. förf.-saml. nr 21 sid. 1:1906) — föregångare till den för hela landet numera gällande s. k. bolagsförbudslagen (Sv. förf.-saml. nr 219:1925) — i betydande omfattning varit föremål för kringgående. Enligt av jordkommissionen på sin tid gjorda beräkningar skulle icke mindre än 500 å 600 dylika bulvanhemman förekomma, flertalet i Väster-norrlands och Jämtlands län.

Bulvanskap enligt bulvanlagen anses föreligga, då i lag stadgat förbud att utan tillstånd eller särskilt godkännande förvärva eller behålla fast egendom kringgås därigenom att den, som har fång till viss egendom, är bulvan för annan, mot vilken dylikt förbud gäller, i det att fastigheten innehaves huvudsakligen för dennes räkning. Allmän åklagare skall vid domstol föra talan angående dylikt bulvanskap och domstolen har att, om sådant befinnes vara för handen, förordna, att överexekutor skall pröva, huruvida egendomen skall säljas å offentlig auktion. Själva bulvanskapet är däremot icke straffbelagt. Sedan sex månader förflutit efter det domstolens förenämnda beslut vunnit laga kraft, skall överexekutor meddela förordnande om egendomens försäljning, därest ej av lagfartsprotokollet framgår, att egendomen avyttrats. Sådant förordnande blir gällande ändå att egendomen befinnes hava varit

avyttrad eller sedermera avyttrats. För att den person, som efter anhängigörandet av dylik rättegång inköper fastigheten, skall erhålla kännedom om rättegången och den risk, som i anledning därav finnes att dröja med lagfartsansökan, har upptagits bestämmelse, att första gången mål angående upplösning av bulvanförhållanden förekommer vid domstol, anteckning därom skall göras i in-teckningsprotokollet samt i in-tecknings- eller fastighetsboken. Dylik anteckning blir såmedelst ock föremål för anmärkande i de gravationsbevis, som därefter skola utfärdas angående fastigheten. I fråga om förfarandet vid egendomens försäljning skola gälla motsvarande regler som om förordnande jämlikt 28 § utsökningslagen meddelats om försäljning av fastigheten till gäldande av fordran, som däri äger bästa förmånsrätt. Någon garanti för in-teckningars kvarstående i fastigheten förefinnes sålunda icke. Domstol må under rättegången meddela förbud för bulvan eller hans huvudman att å egendomen avverka skog annorledes än till husbehov ävensom, därest särskild anledning därtill föreligger, att från egendomen bortföra stråfoder. Sådant förbud kan ock, evad saken förekommit vid domstol eller icke, meddelas av länsstyrelsen. Den, som med kännedom om dylikt förbud överträder detsamma, straffas med böter, varjämte avverkat virke eller bortfört foder under vissa omständigheter kan beslagtagas och dömas förbrutet. Länsstyrelse skall ägna särskild uppmärksamhet däråt, att inom länet förekommande bulvanförhållanden varda lagligen beivrade. Vissa befattningshavare, nämnder och styrelser äro pliktiga att, då anledning förefinnes till antagande, att bulvanförhållande föreligger, där så anses lämpligt, förordna särskild åklagare att anhängiggöra och utföra talan om bulvanförhållande. Rättegång angående bulvanförhållande skall handläggas i den för brottmål stadgade ordning.

Särskilt är att märka, att lagen äger retroaktiv verkan och sålunda avser upplösning jämväl av vid lagens ikraftträdande bestående bulvanförhållanden.

Bulvanlagen trädde i kraft den 1 januari 1926. Såsom närmare framgår av andra lagutskottets utlåtande innevarande riksdag, nr 9, i anledning av en likaledes av herr Lindhagen väckt motion (nr 165) angående vissa ändringar i lagen framgår, att till Kungl. Maj:t, särskilt från Jämtlands och Västernorrlands län, från ägarebolagen inkommit ett stort antal ansökningar om köp av bulvanhemman, till stöd för vilka ansökningar åberopats bestämmelser i 4 § 1 mom. av den förenämnda bolagsförbudslagen (de s. k. lindrigare koncessionsvillkoren). Det synes ock av i nämnda utlåtande förefintliga upplysningar framgå, att lagens bestämmelser i avvaktan på avgörandet av dessa ansökningar icke trätt i verkställighet. Tillika upplyses emellertid, att de flesta av ansökningarna numera skulle hava blivit av Kungl. Maj:t avslagna.

Motionären vill rikta uppmärksamheten å de svårigheter, som kunna uppstå vid realisation av bulvanhemmanen, beroende därpå att den jordbrukande befolkningen icke hade råd, att köpa desamma och att de enskilda spekulanterna därigenom skulle få fördel av lagstiftningen. Staten borde därför tråda emellan såsom eventuell köpare i syfte jämväl att utvidga sina skogsmarker samt för att efter inköpet verkställa lämplig utbrytning av jordbruk. För möjliggörande av detta förfarande föreslår motionären anvisande av särskilt anslag.

I sitt utlåtande nr 47 hade utskottet i anledning av motionen anfört och hemställt följande:

»Det torde ej kunna bestridas, att ändamålet med bulvanlagen i hög grad äventyras, därest den jordbrukande befolkningen vid realisation av bulvanhemman visar sig sakna ekonomiska och organisatoriska förutsättningar för att förvärva desamma. Ehuru med hänsyn till att lagen ännu knappast trätt i tillämpning någon direkt erfarenhet härav icke kan åberopas, torde dock sannolikheten tillräckligt tala för att motionärens farhågor i detta hänseende äro väl grundade. Tydligt är i varje fall, att ifrågakarande lagstiftnings effektivitet skulle avsevärt tryggas, därest den bereddes stöd genom vissa kompletterande åtgärder. Den utväg motionären anvisar — att staten i dessa fall skulle uppträda såsom eventuell köpare — synes även utskottet vara den närmast tillhands liggande. Statens ingripande skulle därvid, på sätt motionären antytt, kunna tjäna det dubbla syftet, att dels lämpliga skogsmarker överfördes i dess ägo och därigenom tillförsäkrades skydd mot skövling och dels för skogsbruket obehörlig jord, där så kunde ske, avstyckades till bondejordbruk eller egna hem. Utskottet vill emellertid framhålla, att detta icke torde vara omöjligt att realisera inom ramen av statens nuvarande verksamhet med avseende å inköp och försäljning av mark. Vid sådant förhållande har det icke syntts utskottet nödvändigt eller lämpligt att, såsom motionären ifrågasätter, för ändamålet anvisa särskilda medel. Givetvis äro emellertid vissa administrativa åtgärder erforderliga för att berörda möjlighet skall bliva effektivt utnyttjad. Härförutan torde nämligen myndigheterna sakna tillräcklig anledning att ägna erforderlig uppmärksamhet åt förevarande, huvudsakligen från social synpunkt framträdande önskemål. En hänvändelse till Kungl. Maj:t i här angivet syfte synes utskottet fördenskull påkallad. I detta sammanhang har utskottet slutligen ansett sig kunna beröra, att under frågans behandling även en annan utväg syntts utskottet jämsides med den nu omhandlade tänkbar, nämligen att staten genom anordnande av någon särskild lånemöjlighet kunde bereda den jordbrukande befolkningen hjälp vid förvärvande av bulvanhemman.

Under åberopande av det förut anförda hemställer utskottet, att riksdagen i anledning av förevarande motion I:166 må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder för att vid realisation av i lagen den 18 juni 1925 om bulvanförhållande i fråga om fast egendom avsedda s. k. bulvanhemman kronan må kunna, där så för vinnande av med lagen avsett syfte visar sig erforderligt, verkställa inköp av dylikt hemman.»

En vid utlåtandet fogad reservation av herrar *Pettersson* i Bjälbo, *Olsson* i Broberg, *Carlström* och *Andersson* i Fältenborg hade följande lydelse:

»Vid förvärv av skogsmark från kronans sida har hittills i allmänhet den fordran uppställts, att förvärvet skall anses ur ekonomisk synpunkt fördelaktigt. Följden därav har blivit den, att inköpen antingen kommit att omfatta större sammanhängande komplex eller ock skogskiften liggande nära intill andra kronomarker och lämpliga för desamma arrondering. Smärre, spritt liggande skogar har det ansetts fördelaktigt att avyttra. Enligt utskottets förslag skulle nu riksdagen hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t skall vidtaga åtgärder för att kronan må kunna verkställa inköp av s. k. bulvanhemman, där så för vinnande av med lagen av den 18 juni 1925 om bulvanförhållanden i fråga om fast egendom avsett syfte visar sig erforderligt. Utskottets förslag till riksdagsskrivelse läser icke kunna tolkas annorlunda än att dylika inköp skola ske oberoende av om inköpet ställer sig fördelaktigt för kronans ekonomiska intressen eller ej. Även om det icke kan anses lyckligt, att de s. k. bulvanhemmanen komma i händerna på s. k. skogsspekulanter, så synes det knappast riktigt, att kronan skall med bortseende från sina ekonomiska intressen ingripa på sådant sätt, som utskottet föreslår, vilket för övrigt lätt torde kunna leda till ett oskäligt gynnande av de nuvarande innehavarna av bulvanhemman. Det kan starkt ifrågasättas, huruvida verkligen de olägenheter motionären berört äro av den storleksordning, att sådana åtgärder böra vidtagas, att innehavare av bulvanhemman skola komma i gynnsammare ställning än andra fastighetsägare, som av ett eller annat skäl måste sälja sitt hemman.

Det synes oss nödvändigt, att även dessa synpunkter vid frågans utredning vinna tillbörligt beaktande.

Vi hemställa därför, att riksdagen i anledning av förevarande motion I:166 må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder för att utreda, huruvida och i vad mån åtgärder från statens sida böra vidtagas för att vid realisation av i lagen av den 18 juni 1925 om bulvanförhållanden i fråga om fast egendom avsedda s. k. bulvanhemman förhindra, att desamma komma i händerna på s. k. enskilda skogsspekulanter.»

Enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag har andra kammaren bifallit utskottets hemställan, under det att första kammaren bifallit omförmälda reservation.

Då kamrarna således stannat i skiljaktiga beslut, har det ålegat utskottet att söka åstadkomma en sammanjämkning mellan dessa beslut. Utskottet har trott sig finna, att en lämplig lösning av frågan skulle kunna vinnas genom antagande av nedan framställda förslag. Utskottet får sålunda hemställa,

att riksdagen må, båda kamrarna med frånträdande av sina förut i ärendet fattade beslut, godkänna följande yttrande och förslag i förevarande fråga:

Det torde ej kunna bestridas, att ändamålet med bulvanlagen i viss mån äventyras, därest den jordbrukande befolkningen vid realisation av bulvanhemman visar sig sakna ekonomiska och organisatoriska förutsättningar för att förvärva desamma. Ehuru med hänsyn till att lagen ännu knappast börjat tillämpas någon direkt erfarenhet härav icke kan åberopas, torde

dock viss sannolikhet tala för att motionärens farhågor i detta hänseende icke äro ogrundade. Tydligt är i varje fall, att ifrågavarande lagstiftnings effektivitet skulle avsevärt tryggas, därest den bereddes stöd genom vissa kompletterande åtgärder. Motionären anvisar härvid den utvägen, att staten skulle uppträda som eventuell köpare, varigenom skulle nås det dubbla syftet, att dels lämpliga skogsmarker överfördes i dess ägo och dels för skogsbruket obehörlig jord, där så kunde ske, avstyckades till bondejordbruk eller egna hem. Utskottet vill emellertid framhålla, att detta i viss utsträckning torde vara möjligt att realisera i anslutning till statens nuvarande verksamhet med avseende å inköp och försäljning av mark. Vid sådant förhållande har det icke syntts utskottet lämpligt att, såsom motionären ifrågasätter, för ändamålet anvisa särskilda medel, helst som det i varje fall icke torde böra ifrågasättas, att inköp av detta slag skulle av staten företagas även i fall, där de vore för statsverket förlustbringande. Vissa administrativa åtgärder torde emellertid vara erforderliga för att förberörda möjlighet skall bliva effektivt utnyttjad. Härför utan torde nämligen myndigheterna icke hava tillräcklig anledning att ägna erforderlig uppmärksamhet åt förevarande, huvudsakligen från social synpunkt framträdande önskemål. En hänvändelse till Kungl. Maj:t i här angivet syfte synes utskottet fördenskull påkallad. I detta sammanhang har utskottet slutligen ansett sig kunna beröra, att under frågans behandling även en annan utväg syntts utskottet jämsides med den nu omhandlade tänkbar, nämligen att staten genom anordnande av någon särskild lånemöjlighet kunde bereda den jordbrukande befolkningen hjälp vid förvärvande av bulvanhemman.

Under återopande av det förut anförda hemställer utskottet,

att riksdagen i anledning av förevarande motion I:166 må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville undersöka möjligheterna för att vid realisation av i lagen den 18 juni 1925 om bulvanförhållande i fråga om fast egendom avsedda s. k. bulvanhemman kronan må kunna, där så för vinnande av med lagen avsett syfte visar sig, erforderligt och detta kan ske utan åsidosättande av kronans ekonomiska intressen, verkställa inköp av dylika hemman samt vidtaga de åtgärder, vartill undersökningen kan giva anledning.

Stockholm den 20 maj 1927.

På jordbruksutskottets vägnar:

G. SEDERHOLM.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:
från första kammaren: herrar *Sederholm, Nilsson* i Kabbarp, *Boberg, Gabrielsson, Andersson* i Fältenborg, *Kropp* och *Alexander Nilsson*, samt
från andra kammaren: herrar *Olsson* i Broberg, *Johansson* i Uppmälby, *Pettersson* i Bjälbo, *Carlström, Uddenberg, Andersson* i Grimbo, *Sjölander* och *Björk*.
